

درس گفتارهای
مبانی قومی - حقوقی گزارشگری فساد
(آیت الله عسکری کلبی)

۹۹۹۷۰۶۱۹

پژوهشگاه توقفا

فهرست مطالب

۹	سخن پژوهشگاه.....
۱۱	پیشگفتار آیت‌الله کعبی.....
۱۳	جلسه نخست.....
۱۵	چکیده.....
۱۷	مقدمه.....
۲۰	۱- مفرد فساد.....
۲۰	۱-۱- معنای لغوی فساد.....
۲۵	۱-۲- تعریف اصطلاحی فساد.....
۲۵	۱-۲-۱- تعریف فساد در اصطلاح فقهی.....
۲۵	۱-۲-۲- تعریف فساد در اصطلاح حقوقی.....
۲۸	۲- مصادیق فساد در فقه.....
۲۹	۲-۱- هدیه دادن به کارگزاران.....
۳۱	۲-۲- رشوه‌خواری.....
۳۴	۲-۳- تصرف باطل در اموال مردم.....
۳۵	۳- ریشه‌های فساد از منظر قرآن کریم.....
۳۵	۳-۱- راحت‌طلبی و تجمل‌گرایی.....
۳۶	۳-۲- ظلم.....
۳۷	۳-۳- فسق.....
۳۸	۳-۴- توجه نکردن به نصیحت رهبران الهی و بزرگان دین.....
۳۹	۳-۵- ذات نظام پادشاهی.....
۳۹	۳-۶- عدم تدبیر و تأمل.....
۴۰	۴- راهکارهای مبارزه صحیح با فساد.....
۴۰	۴-۱- پاک‌سازی مبارزه‌کننده با فساد.....
۴۲	۴-۲- تدریجی و نظام‌مند بودن مبارزه با فساد.....
۴۲	۴-۳- برخورد با فساد با تدبیر و عقلانیت.....

- ۱-۱- حفظ مصالح اهم در گزارشگری فساد..... ۱۳۳
- ۱-۲- لزوم رعایت سلسله مراتب در گزارشگری فساد..... ۱۳۷
- ۱-۳- وجوب تحصیل مقدمات گزارشگری فساد..... ۱۳۷
- ۱-۴- واجب کفایی بودن گزارشگری فساد..... ۱۳۸
- ۱-۵- واجب توصلی بودن گزارشگری فساد..... ۱۳۹
- ۱-۶- علم به منکر..... ۱۴۰
- ۱-۷- جبران خطا در اعلان فساد..... ۱۴۰
- ۱-۸- عدم لحاظ تأثیرگذاری در مفسد..... ۱۴۱
- ۱-۹- وجوب گزارش فساد از هر نوعی..... ۱۴۳
- ۲- مطالعه فساد ختیزی در خطبه امام حسین (ع)..... ۱۴۴
- ۳- سیاست‌های اقتصادی و تشویقی در گزارشگری فساد..... ۱۴۸
- پرسش و پاسخ..... ۱۴۹
- منابع..... ۱۵۱

چکیده

در نخستین جلسه «مبانی فقهی و حقوقی گزارشگری فساد» پس از بیان اهمیت مبارزه با فساد از منظر امام خمینی (ره) و امام خامنه‌ای (دام‌ظله) و آیت‌الله رئیسی (زید عزه) و استناد به اسناد بالادستی یعنی اصول سوم و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اهمیت گزارشگری فساد به عنوان یکی از کارهای لازم در مبارزه با فساد را بیان می‌شود؛ آنگاه مفهوم فساد و سپس قلمرو فساد و مصادیق آن مورد اشاره قرار خواهد گرفت. سپس ریشه‌های فساد از منظر قرآن کریم و راهکارهای مبارزه صحیح با فساد ذکر می‌گردد. در نهایت ادله فقهی لزوم گزارشگری فساد، همراه با مصادیق جواز گزارشگری فساد در فقه به طور مبسوط شرح داده می‌شود و اینک خلاصه آن در ادامه می‌آید.

«فساد» نقطه مبدا و اصل است و در اصطلاح حقوقی به «هرگونه فعل یا ترک فعلی که توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به صورت فردی، جمعی یا سازمانی که عمداً و با هدف کسب هرگونه منفعت یا امتیاز مستقیم یا غیرمستقیم برای خود یا دیگری، با نقض قوانین و مقررات جاری نجاه پذیرد یا ضرر و زیانی را به اموال، منافع، منابع یا سلامت و امنیت عمومی و جمعی مردم وارد نماید» گویند. از جمله مصادیق آن هدیه دادن به کارگزاران حکومتی به قصد دستیابی به هدفی خلاف شرع و قانون، رشوه‌خواری و تصرف باطل در اموال مردم است که این رفتارها علاوه بر ضمان آور بودنشان دارای حکم تکلیفی حرام و مستوجب عقوبت اخروی و مجازات قانونی نیز هستند. ریشه‌های فساد از منظر قرآن کریم عبارت‌اند از: راحت‌طلبی و تجمل‌گرایی^۱، ظلم^۲، فسق^۳، توجه نکردن به مسیحیت رهبران الهی و بزرگان دین^۴، ذات نظام پادشاهی^۵ و عدم تدبیر و تأمل^۶.

۱. قصص: ۵۸.

۲. یونس: ۱۳.

۳. احقاف: ۳۵.

۴. شعراء: ۱۲۹.

۵. نمل: ۳۴.

۶. مؤمنون: ۷۱.